

Helge, 40 år

GRUNDSKOLAN

Jag vet inte om jag såg fram emot att börja i skolan. Kanske lite grand. Jag gick lågstadiet och fjärde klass i en förort till Stockholm. Det var ju ingen höjdpunkt att börja läsa och skriva. Dom upptäckte att man hade problem där i tvåan och man fick ju gå till en sån här tant med en stor rullbandspelare. Så fick man sitta och lyssna på band. Jag minns inte riktigt hur det gick till. Det var ju nån text man skulle läsa. I början gick väl det där trögt så man fick gå där några gånger, ett par gånger i veckan. Men så tyckte ju den här fröken då att nu kan du ju läsa. Då gick man tillbaka till klassen, men då skulle man ju bara fortsatt och inte släppt. Dom skulle ha fortsatt med mej, tycker jag, och inte bara säga att nu kan du läsa. Nu får du gå tillbaka till din klass. För det vart ju inget bättre, tyckte jag. Men då tyckte jag nog kanske att det var bara kul att slippa gå till den där tanten. Jag har så dåliga minnen från de första åren. Man fick ju inget stöd direkt av familjen. Det var ju ingen som brydde sej direkt. Jag tror inte att jag tog hem så mycket läxor faktiskt. Nån hjälp fick man inte. Dom gick aldrig på nåt föräldramöte och sånt där. Farsan min, han är ju dålig på att läsa och skriva faktiskt.

Alfabetet fick vi lära oss. Jag vet inte när jag lärde mej det och om det var svårt. Jag kunde inte läsa under lågstadiet. Matte var ju mest plus och minus under lågstadiet. Jag minns faktiskt inte hur svårt det var just då, men svårt var det. Måste det ju ha varit.

Sen fick jag ta skolbussen till en annan skola. Där gick jag i trean och fyran. Där hamnade jag i en klass med bara dom som hade samma problem som jag. Då var vi en sex, sju stycken. Jag törs inte säga hur bra jag var eller hur dålig jag var. Men det som var svårt, det var ju inget roligt tyckte man. Då vart man ju lat. Och sen när vi flyttat, så fick jag börja i fjärde klass. Jag upptäckte att jag var i fel klass efter nån vecka så där och

sa det till fröken. ”Men jag skulle gå i femman.” Så då tog jag skolbänken på huvudet och knatade över till femte klass och det var en vanlig klass. Ja, man försökte ju att hänga med, men det gjorde man ju inte. Allting var svårt. Jag gick till skolan varje dag. Det var ju trevligt för man hade kompisar på rasterna. Jag tog aldrig hem läxor. Nån gång frågade väl mina föräldrar. ”Nej”, sa man, ”jag har ingen läxa.” Man hängde inte med och fattade inte vad dom pratade om, utan man sköt det bara åt sidan och tyckte man var ett dumhuvud. Jag tror inte jag fick nån extrahjälp i femman. Jag tror att dom tyckte jag var bara lat alltså, att jag inte ville lära mej.

Komma från en by till högstadiet i en ny skola i en stor stad är spännande. Sen är man minst på skolan och lite avvaktande till dom som går i åttan, nian. Och i sjuan, åttan och nian blev man mobbad alltså. Men jag gick till skolan varje dag och skolkade kanske två timmar på hela högstadiet.

Jag gick ju kanske så gott som hela sjuan, innan nån gjorde någonting då. Det gick inte alls och sen var man ju i den där lilla gruppen igen då. Då valde man ju bort så gott som alla ämnen. Kemi och fysik tog dom ju bort, svenska minns jag inte riktigt. Jag satt ju mycket med matten och svenskan då. Hela tiden i åttan hade vi religion. Ja, det var ju lite blandat. Det var inte alla lektioner som jag hade den här så kallade hjälpklassen. Det skulle ju stämma in på lärarna också. För jag var ju både och. Till exempel i svenskan då, ibland var jag ju tillsammans med klassen och nästa lektion var jag med en annan lärare.

Jag tror inte dom fattade att jag behövde nån speciell hjälp, utan jag tror att lärarna där tyckte att jag var bara lat och inte ville lära mej. Jag kan gissa att man hade uppgifter som i fyran eller nåt sånt där. Man satt och traggade bara och likaså matte. Det var en massa gångertal, och plus och minus, och man lessnade ju till slut. Det var inget kul alltså. Sista termin så var jag ju knappt i min klass, utan då var det ju bara sitta och traggla med gångertabellerna. Men jag lärde mej inte. Jag fick ju sitta där själv och läsa innantill alltså. Och sen skriva på papper och räkna talen och då satt man väl där och räknade på fingrarna. När man inte kunde, så sköt man bara undan pappret. Det var dålig hjälp. Försökte gjorde man väl ibland och så där, men det försvann ju lika fort som man hade lärt sej

nånting. Och sen var det ju så många svåra ord i kemin och alla ämnen kan man säga. Det var ju så mycket nya ord som man hörde och som lärarna berättade om. Sen då skulle man läsa det där och då gick det ju inte alls. Visst försökte man väl anteckna, men när man inte fattade vad han pratade om, så då var det ju svårt att anteckna. Jag hängde ju liksom inte med. Läxor gjorde man absolut ingenting. Jag kände inte att jag var skolless. Jag skolkade två lektioner kanske i sjuan, åttan, nian. Tekniken då var rolig. Fick svarva lite och svetsa lite.

Och så vart man ju mobbad då dessutom. Man försökte ju hålla sej undan hela tiden. Då hade man ju plötsligt inga kompisar på skoltid. Utan då smet man väl undan. Gick och gömde sej typ. En gång kom det väl fram att jag hade blivit mobbad och det var på vägen hem. Då åkte man ju buss. Jag satt nästan längst bak och på sätet framför så var det två killar då som djävlandes. Och då klappade jag till en, så glasögonen gick sönder. Sen gick man ju fram till busschauffören och frågade om man fick en trasa att linda om handen för då hade det gått hål i den utav glasets. Och så skulle man ju då betala dom där glasögonen, men det vägrade man och föräldrarna vägrade också. Skolan fick betala glasögonen. Och sen vart det inga fler frågor från föräldrarna i alla fall, om det fortsatte eller så.

Jag såg mej som ett misslyckande som inte fattade någonting. Vad som fattades det var ju en lärare som förstår sej på att man har problem. Alltså inte att man bara är lat. Ja, som vet vad problemet är. För lat var jag ju inte. Jag var ju alltid där. Varenda jädra lektion. Visst kan jag ju erkänna i dag att jag var lat, när man bara sköt undan det där, när det vart så tråkigt att man inte orkade, inte brydde sej längre. Då skulle man ju bara fortsatt att traggla på.

Jag gick inte om nån klass, fast det skulle jag kanske ha behövt. Men jag tror att mycket av problemet är att jag har gått ettan, tvåan i en skola och trean, fyran i en annan skola och femman, sexan i en annan skola och sjuan, åttan, nian i en annan skola. Jag har ju aldrig liksom ... läraren har ju aldrig fått nån chans att komma igång ordentligt. Det var väl i ettan, tvåan nån gång, då fick man gå till läsfröken. Det var väl enda gången kanske dom upptäckte att man var efter på nåt vis.

EFTER GRUNDSKOLAN

I nian hade jag pryat på ett plåtslageri och efter nian fick jag börja jobba där som lärling och hjälpte till så gott jag kunde. Och efter ett år, om det var mej det berodde på eller om det var för lite jobb, det vet jag inte, men jag fick sluta där. Sen började jag på riksyркesskolan, en tvåårig utbildning till industriplåtslagare. Mycket praktiskt arbete var det med lite teori. Det var lite matte och så var det ritläsning. Det gick väl hyfsat. Jag tror inte det var mycket mer. Jag minns inte riktigt hur betyget var formulerat, men godkänd var man ju i alla fall.

Jag tog körkort när jag var nitton år. Man fick ju låna hem dom här pärmarna, hur mycket man ville. Så satt man ju och plöjde igenom det där tills man kunde dom utantill. Och så kom man ju till skolan på kvällarna då. För körkortet skulle man ju bara ha. Det var ju en befrielse, när man klarade det.

Men det var ju liksom lågkonjunktur då, vill jag minnas. Man for runt och sökte lite granna jobb. Jag såg att man sökte folk till ett charkuteri. Då stod man sen och stoppade kory, vart saltmästare och saltade skinkor och gjorde kokt skinka och allt det där. Man skulle ju räkna ut hur mycket saltlake det behövdes till en viss mängd skinka till exempel. Och då frågade jag en av cheferna hur man räknade ut det där. Han visade mej det och så gick det bra sen då. Efter sex år vart jag less. Det var lite tungt. Jag fick en arbetsskada, det var lite problem med en axel. Och så var jag arbetslös ett par månader kanske. Sen började jag jobba som svetsare. Jag tror dom sökte folk och jag åkte dit och pratade med dom och fick börja direkt. Det var en sex, sju år kanske. Man skulle kunna läsa en ritning och lite matte, men då hade man ju en miniräknare. Och så vart man permitterad då. Dom hade ju för lite jobb. Chefen sa inte upp oss på en gång utan jag och en kille till fick börja på AMU. Vi svarvade lite och gjorde lite verktyg.

Så fick jag gå nån svarv- och fräskurs ett halvår ungefär. Det var en massa teori där också. Det var ju programmering av NC-maskinerna som dom hade där. Man programmerade dom och så utförde dom jobb automatiskt och svarvade, och man bara matade på material. Det fanns ju vissa manualer som man följde. Och så skulle man ju föra in rätt siffror,

räkna ut x och y och Pythagoras sats och så där. Det gick ju inte så där jättebra. Men man lärde sej ju det, till slut i alla fall. Men inte fullt ut, lärde man ju sej. Kursen var för kort och så var det ju alldeles i början av själva skolan. Den kursen hade just börjat. Lärarna var ju inte så engagerade just heller, utan det var ju liksom som det passade dom då. Jag sa ju till arbetsförmedlingen, när jag kom tillbaka dit, att det var en dålig kurs alltså. För jag lärde mej så gott som ingenting där. Utan lärarna satt och drack kaffe, när vi skulle ha teori, och det var brister överallt. Så det var ju dåligt.

Chefen hade väl hoppats att vi skulle få återvända till jobbet då som svetsare. Men han hade inget jobb och då vart vi uppsagda. Sen då sökte jag till bildemontering som bildemontör och jobbade där nästan nio år. Sista ett och ett halvt året började jag få huvudvärk. Men man tänkte ju inte så mycket på vad det kunde vara. Utan det var ju bara sista halvåret som man verkligen upptäckte det att så fort man tappade bensin så kom ju den där huvudvärken. Jag fick huvudvärk av bensinångorna. Jag var hemma i två veckor och så jobbade jag en vecka och så gick jag hem igen. Och sen dess har jag aldrig återvänt. Läkaren skickade mej till yrkesmedicin för undersökning. Efter elva månader ungefär, då började det att släppa, huvudvärken. Den avtog mer och mer. Jag fick ett papper på att jag var överkänslig mot starka lukter och sånt här. Jag tål ju inte stark färgdoft.

Jag var sjukskriven i drygt ett år och sen övergick jag till rehabiliteringsersättning. För jag skulle ju rehabiliteras då, som det så fint heter. Jag ville jobba med barn tyckte jag då. Så då fick jag arbetspröva på ett dagis. Och i samma lokal så var det ju en förskola. Så jag var väl där sammanlagt i tre månader. Och sista månaden var jag i årskurs ett och hjälpte till. Och så var jag på särskolan. Det var ju kul. Då tyckte dom ju på arbetsförmedlingen att nu vet du vad du vill göra, så nu är det bara att söka in på högskolan. ”Det klarar inte jag?” sa jag. ”Inte med dom kunskaper jag har nu. Jag har ju inga betyg eller någonting, och jag kan ju varken gängertabellen eller stava eller förstå vad jag läser.” ”Oj”, och så sa hon: ”Vi kanske ska göra en dyslexiutredning då.”

Och efter ett tag så kom en tjej och gjorde det där testet och hon kom fram till att jag hade dyslexi. Det stod att jag hade dyslexi och att jag inte var dum i huvudet och sen stod det lite längre ner mer utförligt då. Ja,

det gick ju inte att läsa för mej. Det var ju såna konstiga ord som jag inte begrep. Jag fick ju papper på att jag var dyslektiker. Alltså jag är inget dumhuvud. Hon tyckte ju att fast jag hade problemen då så kunde jag utbilda mej. Och hon sa till fruntimret på arbetsförmedlingen att jag kunde bli, förskollärare och då skrattade ju den här. Ungefär att det kan han väl inte bli för han kan ju varken skriva eller läsa eller räkna bra. Då var jag på väg att gå därifrån, när jag vart utskrattad, och det var ju inget roligt. Det ångrar jag att jag inte sa nåt då. För det var ju nära att hon hade fått bordet över sej, kändes det som. Men jag hade mina tvivel i alla fall nu. Ja, jag har ju fortfarande tvivel på att jag klarar utbildningen.

I DAG

Dom på arbetsförmedlingen letade ju rätt på en skola då, folkhögskola med dyslexilinjé. Jag har gått här i ... min femte och sista termin är det. Det var hemskt att börja skolan igen. Man gruvade ju sej nåt fruktansvärt alltså. Men sen när man gått här i en månad ungefär så vart det bara roligare och roligare. Man såg ju hur lärarna bemötte en och allt det där. Det var ju som natt och dag. Jag har läst svenska, matte, samhälle, engelska och livsåskådning. Jag ska ha svenska B och engelska B då för att komma in på högskolan då, förskollärlinjen som jag tänkt att söka till. Och sen arbeta med ett till sex år.

Jag har inga speciella hjälpmedel. Dator och stavningsprogram finns i Word. Det räcker egentligen inte, men Stava Rätt finns inte i alla datorer här. Dom har ju inte licens för alla datorer. Och så finns ju det här engelska programmet då som översätter om man är ute på Internet till exempel. Då kan man ju bara hålla markören över ett engelskt ord, så får man det svenska under.

När jag började matte här, då började jag ju med fyrans bok. Och då ville ju läraren att man inte skulle använda miniräknare. Då gjorde man ju inte det, utan man satt och räknade på fingrarna och i huvudet och allt det där. Men sen så kommer man ju till tal, som man inte kan. Då ska man vara fruktansvärt duktig om man ska räkna i huvudet alltså. Då blev det mycket enklare med miniräknare. Och matte det är ju det roligaste nu, det roligaste ämnet tycker jag. Ja, vissa tal är ju svåra att läsa. Vad dom

vill veta och allt det där. Och vilket räknesätt man ska använda för att komma fram till svaret. Det kan ju vara svårt. Vi har testat här att först få höra, när läraren läser talet. Sen har vi läst ett annat likvärdigt tal själva. Och sen räknar vi det. Då har vi liksom kommit fram till det att när han läst någonting, då är det ju lättare att lösa talet.

Engelska är svårast. Om man pratar liksom med vanlig skolengelska, om man säger, då kan jag lyssna och förstå någorlunda vad som sägs. Men sen om jag ska skriva ned vad som sagts, så går det inte. Det är fruktansvärt jobbigt. Ja, att få ned det på papper alltså om jag ska skriva en berättelse eller vad som helst. Sen gick man ju i sån där hjälpklass på högstadiet och då tog dom bara dom här viktigaste ämnena som svenska och matte. Jag har ju fortfarande tvivel på att jag klarar utbildningen. Det är den här engelskan. För högskolan har ju böcker på engelska, som man ska läsa.

Böcker och film och sånt där får vi recensera. Det är rätt kul faktiskt. Läraren skulle kunna vara hemskt noga och då vart det ju bara fel överallt. Men i början så är dom ju lite snällare då, för att man inte ska bli alltför besviken för det är bara fel. Nu när vi gått här fem terminer så tål vi allting då. Och det är ju bara bra. Och så kan vi ju fråga då om hon verkligen har rättat allting eller bara tagit det viktigaste då. Men det är ju sånt där, komma och stor bokstav och punkt och där ska vara talstreck och såna grejer. Det kan väl hända att man skriver det i stället för den. För nu är det svenska B och då måste hon ju rätta allting. Och i början var det ju massor med fel, när man skrev dom här recensionerna.

Jag har egentligen ingen dagstidning. Tidigare läste jag sånt som har hänt. Ledarna och det här hoppar man ju över för det är för krångligt alltså. Läser jag en bok, där jag måste hitta uppgifter, så måste jag läsa flera gånger för att det ska fastna. Så jag vet vad jag läser. Jag tycker om gamla bilar och sånt där. Jag läser rätt mycket bildningar. Det går ganska lätt att läsa. Det är intressant. Man förstår väl vissa ordgrejer då.

Jag har läst två stycken böcker i hela mitt liv. En deckare som hette "Hörluren" och så en liten pocket, ja, det var nån Susanne som försvann eller nåt sånt. Jag minns inte vad den hette. När jag fick en svår text, så hängde man ju inte med. Man fattar ju inte vad man läser. Utan det måste ju vara lite lättlästa böcker då för att det ska vara kul att läsa också.

Vet man inte vad man läser då lägger man ju bort boken. Jag vet inte om jag har nån riktig läsförståelse nu. Det beror ju på hur texterna är. Men är dom lätt, alltså vi säger en sagobok till exempel för barn, då hänger man med. Men sen när man ska läsa såna hära skönlitteratur, som man får göra på skolan här, så är det ju svårt att veta. Det fastnar inte. Då får jag läsa om och om igen för att veta vad man läser.

Då jag var femton år, då lyssnade jag på en talbok som min farmor hade. "Vildhussen" hette den. Det var ju rätt spännande. Några gånger har vi provat här. Vi fick som en liten test, att sitta och lyssna på en talbok då. Och så gick dom runt och frågade om vi ville fortsätta med det. Ja, dom rekade vad vi ville göra. Ja, det var ju kul. Om det var skolböcker som jag måste göra, då skulle jag göra det. Men på fritiden, det vete fassen om man bara sitter och lyssnar på en deckare eller vad det nu kan vara för nånting. Jag har blivit snabbare att läsa nu, men jag hinner inte med textremsan på TV. Vi ska nu göra test här på vårterminen. Jag hade ju hoppat över dom förut, dom här testerna. Jag har inte velat veta, tycker jag. Men nu vill jag nog veta hur mycket bättre jag blivit.

Lite mer självförtroende har man ju fått. Får man uppgifter, som man ska göra, så gör man det utan att fundera på varför ska jag läsa det här. Förut när jag läste, så måste det vara helt tvärtyst. Men nu har man blivit mer eller mindre tvingad att sitta och läsa när det pratas lite grand. Men jag vet inte om jag har nån speciell teknik när jag läser. Ja, man skriver upp det som är viktigt alltså. Det är väl sånt som man har kommit på själv att så här måste jag göra för att lära mej det här. Men det blir ju att man skriver upp för mycket i kanten för att komma ihåg. Jag måste läsa hundra gånger alltså för att kunna komma ihåg hälften.

Skriftliga kontakter, att läsa och fylla i blanketter är ibland svårt och då får man ju fråga dom vad dom vill ha för uppgifter. Jag gör det så gott det går. Jag går dit och frågar och säger jag måste få hjälp med det här och så får man det.

Jag vet inte vad det beror på att jag har orkat vidare. Så är det väl att man kanske trots allt har bra föräldrar, som har tyckt att man ska gå i skolan och inte ska skolka. Man ska göra sitt bästa och det där. Men sen om dom inte följt upp och kollat hur det går i alla fall då. Men jag berättade aldrig hemma hur det var i skolan. Jag vet inte vad det beror på.